

Bilim İnsanları Olarak İşimiz Hakikatı Bulmak ve Hikâye Anlatıcısı Olmak*

Nick Enfield

Çeviri: Elif Öz

Bilim insanları genellikle araştırma bulgularını duyurmak için çabalarlar. Bizim konumuz teknik olabilir ve genel bir okuyucu tarafından kolayca sindirilemez. Ve yeni keşiflerimiz —mozaik bir düzlemden tutun da uzaydaki kütle çekimsel dalgaların varlığına kadar— o anlam tanımlanana ve üzerinde anlaşmaya varılana kadar hiçbir anlama sahip değildir.

Bunu ele almak için de genellikle anlatı araçlarını kullanmamız tavsiye ediliyor. Eğitim oturumlarından bloglara ve en önde gelen bilim dergilerine kadar her yerde bu tavsiye yer alıyor.

Nature Magazine'de bir [makale](#), bilim insanlarına dünyayla veriler arasında “asırlık hikâye anlatma geleneğini” kullanarak bağlantı kurmaları konusunda tavsiyede bulunuyor. Ulusal Bilim Akademisi'nin [bildirileri](#), anlatının sunduğu “arttırılmış kavrama, ilgi ve bağlılık”a atıfta bulunuyor. Ve başka bir çalışma, anlatı tarzında yazmanın bilimsel sonuçların anlaşılma [oranını/seviyesini] arttırdığını gösteriyor.

Hikâye nedir? Senaryo yazarı guru John Truby'nin [tanımına göre](#) hikâye: “Bir konuşmacının, bir dinleyiciye bir kimsenin istediğini elde etmek için ne yaptığını ve neden yaptığını anlatmasıdır.” Bütün Hollywood filmleri böyledir. Merkezde iyi tanımlanmış bir hedefi olan bir kimse vardır. Bütün olanaksızlara rağmen bu hedefi kovalarlar, çeşitli zorluklar, sürprizler ve koşulların değişmesinden sonra hikâye tatmin edici bir sona ulaşır/varır. Daha da önemlisi, yazar John Colle'nin [açıkladığı](#) gibi iyi bir hikâyenin bir anlamı, dinleyiciler için evrensel bir yankı oluşturabilecek, insanların kendilerini ilişkilendirebilecekleri ahlaki bir değeri olacaktır.

Bilim insanları, zanaat/sanat eğitimi almamışken, hikâye anlatıcılığını kullanmaları nasıl bekleniyor? Profesyonel hikâye anlatıcıları olmadığımız doğrudur. Ama yine de... Bizler profesyonel senaryo yazarları değiliz ama yine de herkes gibi deneyimli hikâye anlatıcılarıyız. Birine otobüste olan korkunç bir olayı anlattığımızda anlatınız sıradan olabilir ama hikâyenin temel unsurlarına sahiptir: serim, düğüm, çözüm ve en önemlisi anlam. Bana sadece ne olduğunu anlatmıyorsunuz; bana sizin için ne anlama geldiğini ne hissettiğinizi anlatıyorsunuz. Bu minvalde, hikâyeler en önemli sosyal ağ mekanizmalarımızdan biridir.

Bu hâlde bilim insanlarını doğal hikâye anlatımı becerilerimizi kullanmaları için zorlamanın nesi

---

* **Orijinal Kaynak:** Enfield, Nick. (2018, February 18). “[Our Job As Scientists Is To Find The Truth. But We Must Also Be Storytellers](#)”. *Sydney Initiative for Truth*.

Atıf Şekli: Enfield, Nick. (2019, Mayıs 19). “Bilim İnsanları Olarak İşimiz Hakikatı Bulmak ve Hikaye Anlatıcısı Olmak”, Çev. Elif Öz. [sosyalbilimler.org](#), **Link:** <https://sosyalbilimler.org/hakikat-hikaye-anlatmak>

yanlış olabilir? Yarden Katz, “Against Storytelling of Scientific Results” [Bilimsel Sonuçların Hikâye Anlatımına Karşı] başlıklı bir makalede, anlatının belirli özelliklerini tanımlamanın —bir hedef peşinde koşan biri, bu açıklığa kavuşturana bir çözüm; insanları içine çeken bir anlam— bilimsel çalışmanın uygulamalarına ve kilit ideallerine aykırı olduğunu [açıklar](#).

Bir sakınca da şudur ki, önyargısızlık olarak bilinen bilimsel norma göre, bilim insanları hiçbir belirli sonucu hedeflememelidir. Bizim işimiz gerçeği keşfetmektir. Ama insanlar sıklıkla tersini yapıyorlar. Önceden belirlenmiş inançlarımızla faaliyete geçiyoruz sonra da onları destekleyecek kanıtları arıyoruz. Bir diğer sakınca da bilim kalıcı olarak tamamlanmamış bir iş kolu olduğundan tatmin edici bir son olamayacaktır.

Dahası, bilim insanının işi ikna etmek değil, bilgilendirmektir. Martin Krzywinski ve Alberto Cairo'nun *Nature*'daki tavsiyeleri bu norma meydan okuyormuş gibi görünüyor: “Olay örgüsünü iletmemeyen ayrıntıyı atarak sunumunuzun odağını koruyun.” “Okuyucuları kendi sonuçlarını çıkarmaya davet etmek risklidir.” Birçok bilim insanı bunun çok ileri gittiği konusunda hemfikir olacaktır.

Katz'ın endişeleri kabul gördü ama ne yapılmalı? Bilimde yaptığımız işler konusunda sahidan tarafsız olabilir miyiz? Bilimsel çabanın seçkin atmosferinde çalışırken bile hayatlarımızı asla hikâyelere dökemeyeceğimizi düşünmek için nedenlerimiz vardır.

İnsanlar, bilim insanları da dahil, tarafsız düşünüş için evrilmemiş beyinlere sahiptirler. Doğrulama yanlılığından* tutun da kumarbaz yanılığına†, muhakememizdeki hatalar, doğal düşünme sürecimizi derin şekilde öznel ve taraflı yapar. Ve bunlar kesinlikle hikâye anlatıcılığını çok iyi tutturan türde bilişsel eğilimlerdir. Örnek bir bilim insanı, kendini tamamen nesnel olmak için eğitmiş olsa bile, okuyucu kitlesi her daim kendi önyargılı, hikâye yalayıp yutan zihnini beraberinde getirecektir.

Bu yüzden judo felsefesini, bilim çalışmalarının ve bulgularının duyurulması sorununa karşı kullanmaktan başka çok az seçeneğimiz var. Bilişsel önyargıları kontrol altında tutacakları onlarla mücadele etmek yerine onlarla birlikte çalışmamız gerekir. Hakikatler, sadece bir hikâye ile iletilebilir ve ancak o zaman bilimdeki ilerleme olasılığını yönlendiren kabul edilmiş bilginin bir parçası hâline gelebilirler.

Bilim insanları hikâye anlatıcılığından feragat etme lüksüne sahip değildir. Bizlerin, hikâye anlatıcılığının objektifliğimizi tehlikeye atmasından korkmamıza gerek yoktur. Doğru bir hikayemizin

---

* *Confirmation Bias*; Doğrulama Yanlılığı ya da Teyit Yanlılığı, kişilerin kendi inançlarını, düşüncelerini ve varsayımlarını destekleyen ya da teyit eden bilgileri kayırma, dikkate alma ve öne çıkarma eğilimidir. Bu yanlılığa sahip kişiler inançlarına, düşüncelerine ve varsayımlarına ters düşen, karşı duran, onlarla çelişen bilgileri ihmal etme, yok sayma eğilimi gösterir. Kaynak: Vikipedi. — YHN

† *Gambler's Fallacy*; Monte Carlo Yanılgısı ya da Kumarbaz Yanılgısı, psikoloji biliminde sujenin, meydana gelen olayın sonradan gerçekleşecek olayın neticesini etkileyeceğine olan inanışıdır. Söz gelimi; birkaç kez art arda havaya atılan madeni bir paranın sıklıkla yazı tarafının gelmesi hâlinde bireyde bir sonraki atışta madeni paranın yazı tarafının gelme ihtimalinin çok yüksek olduğu fikri oluşacaktır. Halbuki önceki atışların sonuçları sonraki atışı etkilememektedir, madeni paranın yazı ya da tura gelme ihtimali matematiksel olarak %50 dir. Kaynak: Vikipedi. — YHN

olduğuna inanıyorsak onu anlatmamız gerekir. Ancak o zaman değerlendirilebilir. Bilim kolektif bir girişim olduğundan, hikâyelerimiz toplumun büyük bir kısmı tarafından onaylandığı zaman muteber kılınacaktır.

İşimizle ilgili hikâye anlatıcılığında, ustalıklı olmasa bile, en azından sarıh ve kolay anlaşılır, edebî bir üslup kullanmak (literate) bizim sorumluluğumuzdur. Okurlarımızın hikâyelere ihtiyaçları vardır. Bu yüzden bulguları bekledikleri saygı ile ele alacak isek bulgularımız hakkında doğru hikâyeler anlatmalıyız.

***

Kayda Deđer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ađustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler alanında çalışma yürüten her bireyin yararlanmasına veya katkı sunmasına açık akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkında sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da [@sosbilorg](https://www.facebook.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.